

Б и б л и о т е к а А + С

Jan Brzechwa

Ян бжехва

СОМИ, ПСИ, ОВОЧІ,
КОМАХИ,
НАВІТЬ
ГІПОПОТАМИ
ТА ІНШІ

Київ | А+С

Бжехва, Я. Сомі, пси, овочі, комахи, навіть гіпопотами та інші /
пер. з польськ. Л. Шарінової. Київ: А+С, 2021. 56 с., іл.

ISBN

Відомий польський поет Ян Бжехва (1898–1966)

народився (як подають деякі джерела) в містечку

Жмеринці, на теренах сучасної України. Поет

здобув величезну популярність серед молодших

читачів. Уривки із збірки «Найдотепніші вірші»

ми презентуємо вам сьогодні. Вірші Бжехви давно

вже потрапили до шкільних читанок у Польщі,

їх рекомендовано як взірць дитячої поезії.

Збірку проілюстровано малюнками Ріти Маркітан

© Л. Б. Шарінова, 2021

© А+С, 2021

ЗМІСТ

Буряки і люди.....	6
Сом.....	8
Жаба.....	12
Танцювала голка з ниткою.....	16
Помідор.....	18
Собачі скарги.....	23
На овочевому ринку.....	24
Квочка.....	28
На островах Бергамутах.....	32
Хрін.....	36
Яєчко.....	40
Як розмовляти з собакою.....	44
Жук.....	49
Гіпопотам.....	52

буряки і люди

Відомий польський поет Ян Бжехва (1898–1966) народився (як подають деякі джерела) в містечку Жмеринці, на теренах сучасної України. Поет здобув величезну популярність серед молодших читачів. Уривки із збірки «Найдотепніші вірші» ми презентуємо вам сьогодні. Вірші Бжехви давно вже потрапили до шкільних читанок у Польщі, їх рекомендовано як взірець дитячої поезії.

Дивіться, жирафа що вміє,

Як вгору витягує шию.

У мене так не виходить —

Я тільки заздрю та й годі!

Ось бачите, як воно: нібито про жирафа, а може й про себе. Чи це про звірів, чи про людей?

Як лев'ячі пазурі напogотів,
То кпить він з усіх своїх ворогів.
Варто почути лев'ячий рик,
І з переляку вже ворог зник.

Або:

Як ви там, тигре? Пан мене чує?
Та якось так. Нудьгую.
Чи пан з-за ґрат би вийти хотів?
Авжеж. Принаймні я б тебе з'їв.

І хоч ці тринадцять віршиків не про звірів
з зоопарку, а про овочі, свійських тварин,
риб, ба навіть про голку із ниткою, комах
тощо, та всі ці персонажі нагадують людей,
яких ви знали, чули про них, зустрічали.
Спільне для цього народу — людськість.

Людмила Шарінова

СОМ

Мешкав в річці сом вусатий,
Він був знаний математик.

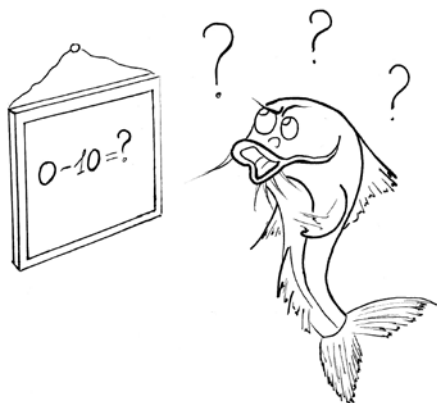
І, роздмухуючи зябра,
Кликав в гості молодь, вабив:

— Гей, для кожного я зможу
Поділить і перемножить,

Віднімаю, додаю,
Помилок не визнаю!

Кожен міг спитати сома,
Скільки це складає в сумі.

Тільки сом у річці Віслі
Міг вам вірно відповісти.

Всім був в річці знаний він...
А ж коли з'явився лин.

Каже чемно: — Вас вітаю
І для Вас завдання маю,

Ви ж із цифрами, як вдома,
То скажіть нам, пане some,

Спробуйте допомогти
Нуль віднять від десяти.

Сом всміхнувся переможно:
— Я на це, мовляв, спроможний.

Сом рахує, лічить, мислить.
Вуса сом'ячі обвисли:

Щось не те виходить з цим —
Може десять? Чи один?

Вже спливають дві години...
Від зусиль наш сом аж синій —

Такі видумки сплітати —
Від десятки нуль відняти?

Крейду б мав чи рахівницю...
Зараз, знаю — одиниця.

Ні, не так, то знову хиба...
Ох, той лин, паскудна риба!

Лин сміється так зухвало:
— В сумі — знаєте Ви мало.

Стид який! Сом сохне й худне
Вже лічити йому трудно...

Вечір сплинув. Ніч настала.
Риби спати полягали.

Знов зібрались пополудні...
А сом худне, худне й худне.

Ледве днів минуло кілька,
Став худий сом, наче кілька.
— Скільки я зазнав тут горя,
Краще попливу до моря
До солоної водиці...
Там за жінку взяв шпротицю.

жаба

Якось трапилось, що жаба
Захворіла, геть заслабла,
І до лікаря в тривозі —
Він один зарадить в змозі.

Окуляри насуває
Лікар, бо недобачає,
Він обстежив пильно хвору
Й переконливо говорить:

— Ви потієте занадто,
Слід вологість уникати,
Вам не можна часто митись,
Біля помпи зась! крутитись.

Щоб дощу Ви уникали,
До струмків не потикались.
Пити воду Вам не можна,
Обминіть калюжу кожную.

Пані, зранку не вмивайтесь,
До порад цих прислухайтесь.
Хай на себе пані дмуха,
Бо повинна бути суха!

Ось верта додому жаба.
Може радить лікар правду?
А лікаря жаба слуха.
Геть мокречу — тільки сухо!

Лікувалася жаба довгенько,
Сушила себе гарненько,
Аж всохла не до уяви:
Зосталась сама порошокнява.

*Буває і так: не уникнеш біди,
Навіть як вийшов сухим із води.*

ТАНЦЮВАЛА ГОЛКА З НИТКОЮ

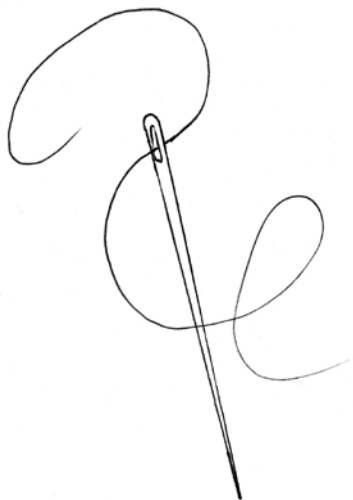
Танцювала голка з ниткою.
Голка — файно, нитка — бридко.

Голка з голочки одягнена,
Нитка вузликами стягнена.

Голка вперед, нитці — не відступати:
— З Вами чудово, голко, танцювати!

Голка дрібним стібком почина танцювати,
Нитка за нею має встигати.

Голка — верхом, нитка — боком,
Голка зирк! єдиним оком,

Метка голка рух очоля,
Нитка в захваті довкола...

Разом в танці без упину
Шиють, строчать фартушину.

помідор

Якось виліз помідор на підпорну тичку
Й передражнювать почав звідти городничку.
Як вам тільки не совісно,
Помідоре Ви безсовісний?!

Тут обурилась квасоля:
— Я то пану не позволю!
Як вам тільки не совісно,
Помідоре Ви безсовісний?!

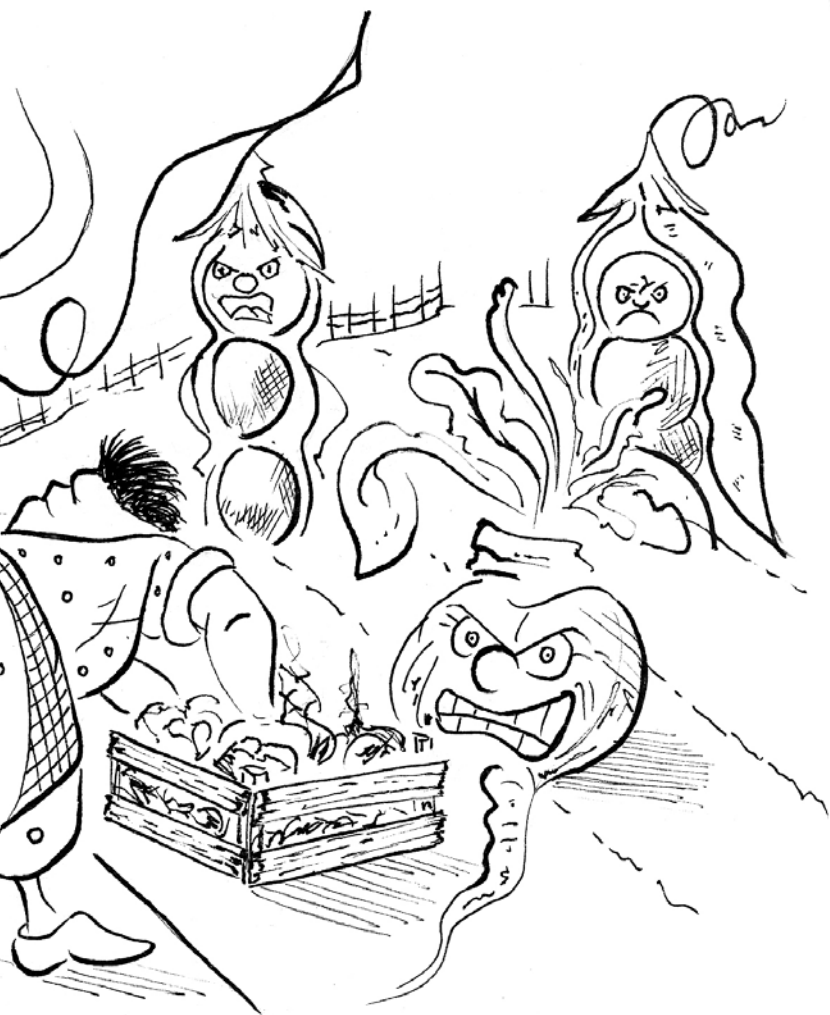
А горох зеленіє од злості:
— Щоб так жінку образами хльостать!
Як вам тільки не совісно,
Помідоре Ви безсовісний?!

Та й Ріпа не стримує гніву:
— Фе! Недобре! Некрасиво!
Як вам тільки не совісно,
Помідоре Ви безсовісний?!

Овочі переживають:
— Чи ти ба? Як зловживає!
Як вам тільки не совісно,
Помідоре Ви безсовісний?!

Помідор розкаявсь скоренько
І червоний зробивсь, червоненький.
Просто впав зі своєї тички
До кошика городнички.

собачі скарги

Пес до річки пішов, сів на березі.
Свої кривди за день рахував по черзі.
Перша кривда в тім полягає,
Що до саду заходить не дозволяють,
Друга — не хоче вода бути суха,
Третя — муха влетіла до вуха,
І ще — чому кіт завжди має дряпати,
А курку важкенько злапати,
Не можна гризти за ногу сусіда,
І з неба ковбаси ніхто не скида,
А найостання — і це не смішно —
Людина їздить, а пес тюпає пішки.
*Якщо ви собаці дасте молока,
Собачих скарг не почує ріка.*

НА ОВОЧЕВОМУ РИНКУ

В овочевих рядах в день торговий

Можна почути таку розмову:

— Пане Кропе, дивіться,

Ви в'янете на очах, обіпріться.

— Це не дивно, пані Зелена Цибуля,

Бо прибув я сюди ще в минулу неділю.

А Кольрабі каже: — Люди, ось що дивина:

Разом з Кропом була Ріпа, а яка вона міцна!

Ріпин пузик пан Горох плеще:

— Як там справи, Ріпо? Все на краще?

Ріпа дякує Гороху:
— Якось живемо потроху.

А в Петрушки гірші справи:
І не спить, худа і млява.

— Ото холера, —
Зітхає Селера.

Буряк від Цибулі сторониться,
А Цибуля до нього клониться:

— Буряче ти мій, найчервоніший на ринку,
Не хотів би мати мене за жінку?

А Буряк тільки носа свого затуляє:
— Нехай пані звідси тікає.

Хотів би жінку мати бурячу,
А з Вами, пані, усі тільки плачуть.

— Ото холера, —
Зітхає Селера.

На разі чути голос Квасолі:
— Не пхайтесь так швидко, пані, поволі!

— А ти чого розтулила пельку? —
Відказує їй Капуста Брюссельська.

— Бачили, яка гаряча! —
І Морква спалахує наче.

— Хай розсудить Капуста!
— Хто? В голові у Капусти пусто!

Смутно каже Капуста-всезнайка:
— Любі мої! Киньте лайку!

Навіщо ці сварки? — Капуста хнюпиться:
— Все одно всі ми скоро загинемо в супі.

— Ото холера, —
Зітхає Селера.

КВОЧКА

Певна квочка — особа вихована,
Звикла на світ дивитись звисока.

І казала з переконанням:
— Понад усе — виховання!

Гостей надумала запросити
І добрим манерам усіх їх навчити.

Перший осел прийшов із візитом
Й на порозі горщик розбив копитом.

Гримнула квочка на шкоду осяччу:
— Я ще такого осла не бачила!

Йде корова. За порогом
Стовкла шибку лівим рогом.

Квочка дивиться суворо
І кричить: — Ну, ти й корова!

Ось з грязюки прибуває
Свиня, квочка вибухає:

— Що це, пані, тут зчинила?
Все по-свинськи забруднила!

А до сідала баран вже пробравсь: — Я сяду,
— Каже, — краще там, у другому ряді.

Сідало луснуло. А квочка зі злості мало не впала,
Щось про баранячий лоб проказала.

— Годі, — каже, — слова витратати,
Не допоможе тут вихователь.

Нічого не вдієш... Усі забирайтесь!
Ідіть собі геть! І не повертайтеся!

*Тепер щодо квочки я ставлю питання,
Що скажете Ви про її виховання?*

на островах бергамутах

На островах Бергамутах
Є кіт у чоботях нібито.

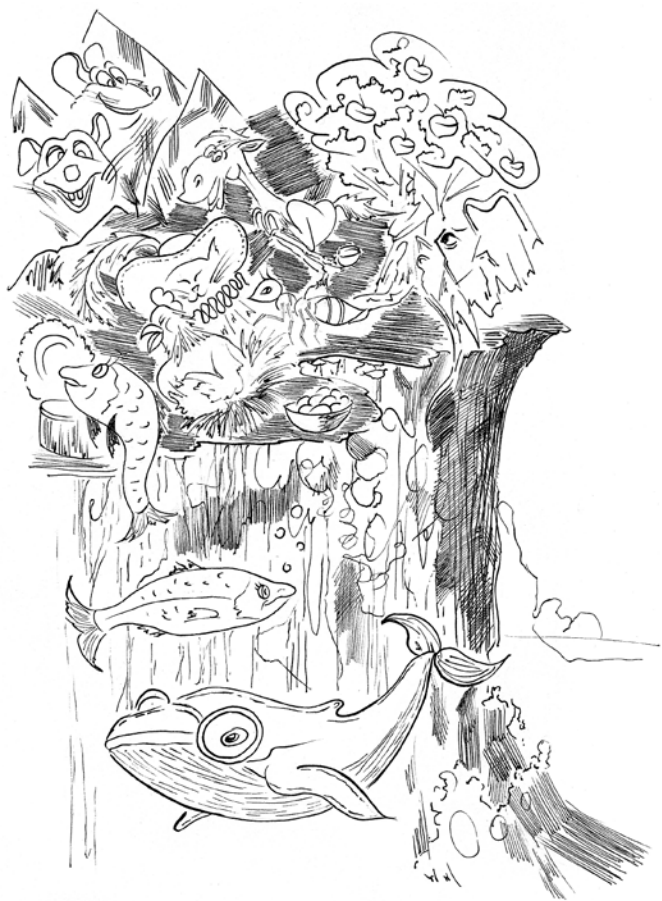
Там осла на мурасі верхи бачили,
Бо там на ослів мурахи їшачили.

Є й курка неподалечку,
Що несе золоті яєчка.

А яблука на дубах зростають,
Та ще які — в шапках із горностаю.

Є кит там старий, ще й скнара,
Що носить окуляри.

Лососі там вчені, а не хатні,
Живуть у соусі томатнім.

Щури дресировані повилазили
На гору із скла, як один, всі разом.

Є й слон, що аж два хоботи посів...
І тільки немає таких островів.

хрін

Хрін в салатнику ридає,
І усім аж серце крає.
— Пане хрін, не голосіть,
Ваші сльози припиніть!

І селера вся понура
Плаче: — Припиніть тортури,
Пане хрін, не голосіть,
Ваші сльози припиніть!

Корінці в сльозах до хріна:
— Сором, хріне, ви ж мужчина,
Пане хрін, не голосіть,
Ваші сльози припиніть!

Схлипує буханчик хліба:
— Годі, досить, це ж погибель,
Пане хрін, не голосіть,
Ваші сльози припиніть!

Жалібно ганчірка зирка:
— Чоловік ви чи ганчірка?
Пане хрін, не голосіть,
Ваші сльози припиніть!

Сум й журба всіх огорнули,
Плачуть навіть всі каструлі:
— Пане хрін, не голосіть,
Ваші сльози припиніть!

Хрін на те відповідає:
— Плачу так, бо право маю.
На тертушці мене труть,
До салатів додають.

*Мої сльози створюють смак,
Ваші ллються просто так.*

ЯЄЧКО

Було собі раз яечко розумніше за куру.
Кура у розпачі пнеться із птичої шкіри:
— Будь дурніше! — Просить, благає.
Та де там. Вперте воно до краю!

Над яєчком вона кудкудаче,
сльози лє без упину,
 А воно у відповідь:
— Я не твоє, а качине.

— Не трусись, — радить курка, — протухнеш.
А воно хіба курку слуха?
Воно їй на злість труситься
І каже, що воно гусяче.

Курка вже до науки звертається:
— Як відомо, легко трощаться яйця,
— Це вигадки, — каже. — Усі добре знають,
У вапні для міцності їх зберігають.

— Може висиджу тебе? — Курка ніжно питає.
А воно до городу швиденько тікає,
А воно котиться на грядку, де пусто
Й повідомляє, що буде капустою.

— На вулицю ти б не ходило, сердешне, —
Каже, — бо зроблять із тебе яешню.
Й на це воно відповідь має:
— Сковорід на вулиці не буває.

Мовить кура: — Стережись, бо вода та гаряча!
— Одначе, холодна вода, я бачу.
В самісінький кріп ускочив, тому-то
Зварилось наше яєчко на круто.

ЯК РОЗМОВЛЯТИ З СОБАКОЮ

Собачу мову я добре знаю,
Й тому з собакою розмовляю.

Колись у селі я цю мову засвоїв,
А ви не знаєте собачої мови.

От як гукну: — До мене, песику!
Він до мене біжить скоресенько.

А як «До ноги!» на нього шикну —
Він до мене так і прилипне.

Коли команда лунає: «Лягти!»,
Ми лягаєм обидва, тільки б не захропти.

Коли долоню йому подаю,
Він чемно оближе долоню мою.

Смішно ікла вишкіряє,
Проте ніколи злим не буває.

Смокче кістки, як йому й личить,
Такий, вибачайте, собачий звичай.

Коли я вірші про нього складав,
Безтурботно пес біля мене спав.

Прокинувся, став лапи і спину тягти:
Це значить, що час на прогулянку йти.

Йшли ми разом, він і я,
Сполошили стаю гав.

Потім бігали обидва — він за мною, я за ним,
Невідомо, хто за ким.

Гавкав він, а я не хтів —
Зрозуміло все без слів.

Зрозуміло, якщо знати
Як із псами розмовляти.

ЖУК

До комашки-сонечка жук прийшов,
Стука у віконечко: — Панночко, агов!

Панночка його вітає:
— Що ти, жуче, тут шукаєш?

Жук, зробивши пірует,
Свій галантно зняв кашкет

Й каже: — Комашка-сонечко,
Підведись, виходь на сонечко.

Прошу я руки твоєї,
І назву тебе своєю.

Ну й обурилась комашка:
— Не скигліть тут, бідолашний.
Вимітайсь, не прилітай,
Врешті спокій мені дай.
Бачиш: вся я в ластовинках,
В тебе жодної — і край!

Все, що знала — все згадала,
І швиденько десь подалась,

Вже надвечір трохи зморена —
Одружилась із мухомором вона.

В нього бриль, ще й прездоровий,
В ластовинні весь чудовім.

*Жук і досі би не знав (коли б не це лихо),
Що дружиною жука має бути жучиха.*

ГІПОПОТАМ

Закохавсь Гіпопотам
У моторну зграбну Жабку:
— Оддай мені серце й лапку,
Я тобі свої віддам.
Правда, я Гіпопотам,
Більше я, ніж тонну, важу
Та взірцевий чоловік буде з мене,
Жабко, зважуй!
Я метеликів ловити
Можу. Будеш завжди сита.
Як стрибнеш мені на спину,
Повезу тебе по світу.
Як поїздки надокучать,
Повертайся до калюжі.
Стисло кажучи, волю твою

Завжди охоче задовольню;
На кожний наказ твій
Скорятимусь сліпо.
Ну, що ти на це?
— Я подумаю, Гіпо.
Ціную я наміри добрі твої,
Поважаю... А втім —
Я дійсно бажання маю.
— Яке бажання?
Кажи швиденько,
Жабко, рибко моя дороженька!
І не соромся і мене не бійся,
Я кожне твоє бажання здійснию,
Навіть таке, що не визріло толком...

— *Добре, втягни мені нитку у голку.*

Літературно-художнє видання

Ян БЖЕХВА

Соми, пси, овочі, комахи,
навіть гіпопотами та інші
Переклад Людмили ШАРІНОВОЇ

Упорядник — О. Ю. Ненашева

Головний редактор — Б. Л. Єрофалов

Ілюстрації — Р. Маркітан

Дизайнер — О. С. Червінський

Видавничий дім А+С

01001 Київ, вул. Бориса Грінченка 7

www.nsau.org

PRINTED IN UKRAINE